

met den zendingarbeid vanzelf in verband. En voor de verkrijging der noodige gelden kan nu de organisatie en het zedelijk gezag van de Kerk worden gebruikt. Men hangt niet meer af van contributie en extra gaven, maar op geregelde tijden kan er in elke Kerk gecollecteerd worden; terwijl in grotere Kerken, die in wijken verdeeld zijn, de wijkbroeders gebruikt kunnen worden om elke week aan de huizen nog een bijdrage te vragen. Het is dan ook ongetwijfeld aan die kerkelijke organisatie te danken, dat onze Zending in overtuigingheid het hoogste staat onder alle Zendingenootschappen in Nederland, en niet een harer zooveel voor de Zending bijeenbrengt als onze Gereformeerde Kerken.

Maar al zou, wanneer de andere Kerken ons voorbeeld volgden, zeker het bedrag der inkomsten belangrijk kunnen stijgen, toch zou de Zending hierna niet genoegzaam geholpen worden. Er is aan de overtuigingheid van ons volk een limiet. En zeker zou het niet geoorloofd wezen, dat van de oogenblikkelijke belangstelling voor de Zending gebruik werd gemaakt, om alle bronnen haar wateren alleen in dit kanaal te doen uitstorten. Er is in Nederland zelf zooveel wat steun noodig heeft en dat niet aan de Zending als zodanig mag worden opgeofferd. Ook hier geldt de regel, dat men eerst de huisgenooten des geloofs zal weiden, voordat men aan de behoeften van anderen denkt. Er ligt een zielelijke overdrijving in, wanneer een Kerk tonnen gouds zou uitgeven om het Evangelie aan de heidenen te verkondigen en de arme kinderen van ons eigen volk, die in erger dan heidenden opgevoerd zijn, aan hun lot zou overlaten.

De vraag verdient daarom wel ernstige overweging, of voor de Zending geen andere hulpbronnen kunnen ontsloten worden dan collecten en contributies van de toch reeds zoo zwaar belaste Christenen in Nederland?

Nu leert de Schrift ons wel zeer duidelijk, dat degenen, tot wie het Evangelie gebracht wordt, zoo spoedig mogelijk zelf in de kosten van het predikambat hebben bij te dragen. Noch de gemeente te Jerusalem noch die te Antiochie hebben voortdurend de zendingdienaren onder Joden of Heidenen onderhouden. Eer zien we omgekeerd, dat zoodra er Christelijke Kerken in de heidenwereld gevestigd worden, deze zelf voor het onderhoud der Apostelen zorgen, en wat meer is, bovendien nog de moedergemeente van Jerusalem steunen in haar armoede en gebrek. Christus gelastte zijn discipelen dan ook op reis te gaan *zonder buidel*, d. w. z. zonder geld met zich mee te nemen, want de arbeider is zijn loon waardig. En al mag deze regel in onze dagen niet letterlijk kunnen opgevoerd worden, toch blijft de grondgedachte van dit woord ook voor ons geldend. De zending Kerk moge een tijdlang voor de kosten der zending zorgen, zoolang er nog geen gemeente is, maar zoodra de prediking van het Evangelie ingang vindt, behooren de bekeerden zelf in de behoeften van den Dienst des Woords te voorzien. Dat is de ordinaantie door Christus en de Apostelen ingesteld en de Zending zal er het best bij varen wanneer ze ook deze ordinaantie handhaaft. Wat men kosteloos krijgen kan, wordt gewoonlijk weinig op prijs gesteld. Eerst als de inlander zelf gaat bijdragen voor zijn predikant, zal hij ook meer betrekking op den Dienaar gaan gevoelen.

Maar al moet het daartoe een den duur komen, toch zal de Zending wel zeer lang moeten arbeiden, voordat ze gemeenten gevormd heeft, sterk genoeg om deze financiële lasten te dragen. Het hoofdbezwaar is, dat in de dagen der Apostelen het Evangelie gebracht werd onder hoogstaande cultuurvolken, die een uitgebreiden handel, nijverheid en landbouw bezaten en daardoor genoeg middelen verwierven om in de behoefte der Dienaren te voorzien, terwijl de Zending in onze dagen zich meest richt tot volken, die nog op zeer lagen trap van cultuur staan, zoo goed als geen handel of nijverheid hebben en derhalve financieel te arm zijn om zulke geldelijke offers te kunnen brengen. Onder deze min of meer wilde volkstammen is geld vaak een nog onbekend artikel; bestaat de handel nog uitsluitend in den vorm van ruilhandel; en kan zelfs de Overheid geen andere belasting innen dan in den vorm van „naturalia”. En hoe zou er dan sprake van kunnen zijn, dat deze volkstammen reeds geld bijeen zouden brengen om in de bezoldiging van hun Zendingdienaren te voorzien?

Vandaar dat Dr. H. H. Meulenbelt, predikant bij de Hervormde Kerk te Baarn, in het Zondagsblad van de *Nederlander* de vraag aan de orde stelde, of er niet een ander middel kon gevonden worden? Hij gaf deze artikelen thans afzonderlijk uit onder den titel: *Handel en Nijverheid in dienst der Zending* en bepleit dit middel als een uitweg voor de geldelijke zorgen onzer Zendingenootschappen en een eisch van de toekomst der Zending zelf. Zijn grondgedachte komt, kort samengevat, hierop neer, dat evenals de Zending thans reeds naast den eigenlijken Zendingdienst door de prediking des Woords, ook scholen bouwen voor het onderwijs en hospitalen sticht voor de zieken, zij op dezelfde wijze ook den handel en de nijverheid in haar dienst zou stellen. Het liefst zou hij daarom zien, dat de verschillende Zendingenootschappen een Zendingraad in het leven riepen, die deze commerciële belangen behartigde. Deze Zendingraad zou dan met geleend kapitaal verschillende goederen kunnen inslaan, deze deponeeren in opslagplaatsen en toko's, en Christelijke jongemannen zouden deze goederen kunnen verkopen. Daardoor zou een dubbel voordeel bereikt worden. Vooreerst zou de winst van deren handel ten bate van de Zending komen en de Zendingkas daardoor worden gestijfd. En ten tweede zou het Christelijk element in Indië worden versterkt, de inboorlingen niet langer afhankelijk worden gemaakt van allerlei Chineseche

handelaren en onder de wilde stammen een betere cultuur worden bevorderd.

Nieuw is deze gedachte, gelijk Dr. Meulenbelt zelf mededeelt, niet. De Zending der Hervormde Kerken heeft reeds lang dit middel toegepast en de helft der kosten van de Zending der Broedergemeente wordt uit deze inkomsten bestreeld. Ook de Zendingenootschappen te Bazel heeft zulk een handelsvereniging, die van 180.000 tot 300.000 francs jaarlijks als bate in de Zendingkas stort. Evenzo wordt in Barmen, in Schotland en in Amerika gehandeld. En blijkens de berichten van Dr. Hofmeijer wordt in Zuid-Afrika dezelfde methode toegepast. Men zendt daar naast den zendingpredikant andere zendingen uit, die zich met handel, bouwwerk, huizen maken enz. bezig houden en dit aan de inboorlingen leeren. Daarbij gaat men van de dubbele overweging uit: vooreerst, dat het Evangelie het best aan een inboorling kan verkondigd worden door den zending, die hem tegelijk een handwerk leert. En ten tweede dat het zendingswerk zich zelf behoort te onderhouden en niet gesteund moet worden door fondsen uit het moederland. Hierbij komt nog, gelijk Dr. Baron van Boetselaar van Dubbeldam terecht opmerkt, dat de bewoners onzer Buitenbestedingen veelal leven van zeeroof, vischvangst en roofofbouw en het daarom een levensvraagstuk is voor deze inboorlingen, een geregelde wijze van bestaan te zoeken, wanneer het Christendom er ingang begint te krijgen.

Er is in dit alles zeker veel wat de aandacht verdient van onze Zendingenmannen en daarom bevelen we de lezing van dit vlugschrift gaarne aan. De gedachte van een algemeen Zendingraad van alle zendingenootschappen en zendingen kerken is ons niet sympathiek, omdat, zelfs al geldt het hier een uitsluitend commercieel belang, een dergelijke concentratie ons weinig toelicht. En evenzeer achten we minder aanbevelenswaard, dat de Kerken zelf zulke „industriële zendingen”, gelijk men ze heeft genaamd, aanstellen, kapitaal opnemen, voor inkoop en verzending der goederen zorgen zouden enz. Maar wel schijnt ons de methode te Bazel gevolgd, profijtelijk, dat er een aparte handelsvereniging wordt opgericht, die met de Zending in nauw verband staat, op Zendingsposten kantoren vestigt, zorgt dat degelijke Christelijke jonge mannen daarheen gezonden worden en een deel van de winst aan de Zending toekomt laat. Een geheel andere vraag is natuurlijk, in hoeverre de Zending er toe kan bijdragen, dat de hoogere cultuur onder de inboorlingen verspreid worde en daarom als behulpzams ook timmerlieden, tuinders, enz. naar de zendingsposten uitzendt, opdat het volk leere op betere wijze zijn brood te verdienen. Maar hoe men hierover ook denken moge, in elk geval is hier een zeer belangrijk probleem aan de orde gesteld, dat waard is door onze Kerken overwogen te worden. En al had Dr. Meulenbelt uitsluitend het oog op de Zendingenootschappen, ook onze Gereformeerde Kerken kunnen winste doen met de opmerkingen door hem gemaakt.

Bij de jongste Kamerdebatten is de opmerking gemaakt dat de tegenwoordige regeling, waarbij het Rijk schier twee miljoen aan de Kerken uitkeert, terwijl de Gereformeerde Kerken niets ontvangen, een stuitend onrecht is. De Minister van Binnenlandsche Zaken gaf daarop ten antwoord, dat bij de Grondwetsherziening ook artikel 171 aan de orde zou komen, en de Regeering dan voorstellen zou doen om dat bezwaar uit den weg te ruimen.

Op zich-zelf ligt in dit antwoord een verblijdend teken. De Minister, die zelf voorzitter is van de Commissie voor Grondwetsherziening, weet natuurlijk welke artikelen aan de orde zullen komen, en het feit, dat Artikel 171 ook aan revisie zal onderworpen worden, stemt tot dankbaarheid.

Natuurlijk dient rustig afgewacht, met welke voorstellen de Grondwetsherzieningscommissie zal komen, voordat een oordeel kan geveld worden over de vraag, of de wijziging in Artikel 171 metterdaad winst voor onze Kerken brengen zal.

Indien de financiële band tusschen Staat en Kerk door deze wijziging alleen versterkt werd, zouden we de wijziging eer betreuren dan toejuichen.

Maar van een antirevolutionair bewindsmag mag dit zelfs niet verondersteld worden. Het einddoel moet wezen, dat de silveren koorde juist wordt losgemaakt. En of dit einddoel nu al terstond bereikt kan worden, dan alleen een eerste schrede gezet wordt op den weg, die tot dit einddoel leidt, in elk geval verwachten we van onze politieke leidslieden, dat ze dit einddoel in het oog zullen houden.

DR. H. H. K.

Teeftafel.

DR. A. G. HONG. DE PERSOON VAN DEN MIDDELAAR IN DE NIEUWE DUITSCHE DOGMATIEK. Rede bij de overdracht van het Rectoraat aan de Theologische School te Kampen op 6 December 1910. Kampen — J. H. Kok — 1910. Mooi dekken zich titel en inhoud van deze rectorale oratie.

De rede loopt metterdaad, zooals de titel aanduidt, over den PERSOON of het IK van den Middelaar.

„Persoon” is, even als „substantie”, „natuur” en nog zoo vele andere woorden, een van die termen welke, door de Romeinen verlaten, in 't huis hooren in de griekische filosofie op, toen het jonge christendom in aanraking kwam met de wijsbegeerte der antieken, door de christelijke denkers, met name de Patres of Vaders der Kerk, zijn overgenomen om er, zoo goed en kwaad als het ging, de nieuwe gedachten welke, naast het mystieke en ethische, het intellectuele element van de christelijke religie vormen, mede uit te drukken.

Zoo goed en kwaad als het ging, want dezelfde woorden, die tot dusver menschelijke

gedachten hadden uitgedrukt, werden nu gebezigd voor nieuwe gedachten, welke vreemd waren geweest aan de oude denkwijze; voor goddelijke gedachten, welke God had geopenbaard, en ook daarvan geldt het: „Mijn gedachten zijn niet uwer gedachten.”

Dan, al kunnen genoemde termen ook niet de adequate uitdrukkingen zijn voor de diepe mysteriën van de Christelijke religie, om te denken, ook te denken over de verborgenheden van ons Geloof en onze gedachten daaromtrent uitspreken, hebben wij woorden noodig.

Met die woorden te ontleenen aan de heidense denkwijze, waar, het zij in het voorbijgaan opgemerkt, hun betekenis ook reeds gewisseld had, — hebben de Patres gedaan wat JESUS' heilige Apostelen, ik denk hier aan den term „Logos” bij JOHANNES of aan „geweten” bij PAULUS, reeds vóór hen gedaan hadden.

En dus munten zij, door er een eigen stempel op te zetten, deze woorden, tot de gangbare termen, de klassieke formules, waarin de orthodoxie straks haar, uit den strijd met de ketterij geboren, dogmen zal uitspreken.

Aan TERTULLIANUS, wiens, door een sonderlingen samenloop der omstandigheden, de ere-titel van „Pater Ecclesiae” is onthouden, komt voor dit scheppen van confessionele en dogmatische termen bijzondere verdiensten toe.

Van hem hebben wij, om iets te noemen, „substantia” en „persona”.

En gelijk nu, om het heilige mysterie van Gods Drie-eenheid uit te drukken, het een „substantia”, *tres personae* of *hypostases*, vaste termen zijn, waarin dit als algemeen of katholiek christelijk dogma wordt geformuleerd en dan ook deze Bijbelzinnen in Art. VIII zegt: „Zoo gelooven wij in een eenigen God, die een eenig Wezen is, in hetwelk zijn drie Personen”, — zoo ook voor het heilige mysterie van den geboren Christus het *duae naturae*, *una persona*. En deze Bijbelzinnen spreekt dan ook, in samenstemming met heel de Kerk van Christus, in haar XIXe artikel van „*duae naturae* in een eenigen persoon vereenigd”.

Deze eenige persoon van den Middelaar is dan de tweede persoon in het eenig Goddelijk Wezen.

In zijn fraai gestileerde, steeds in academischen toon gehouden, en van rijke literatuurkennis getuigende rede toont nu Prof. HONG, de dogmaticus der Theologische School onzer Gereformeerde Kerken, met de stukken aan, dat wat den persoon van den Middelaar betreft, het katholiek, het zoowel roomsche als gereformeerde, als luthersche dogma van de twee naturen in één persoon vereenigd, in de nieuwere Duitse dogmatiek veelal wordt bestreden.

Verreweg het grootste deel der oratie, 69 van de 76 bladzijden, wordt ingenomen door een overzicht van de nieuwere en, de redenaar had er gerust kunnen bijvoegen, nieuwste Duitse dogmatiek op dit stuk.

Bij de lezing is, en vooral bij het hooren moet zijn geweest het vermelden van al die dogmatici met hun min of meer divergerende meeningen eenigszins vermoeiend, maar, mijn hooggeachte ambtgenoot heeft het zoo maakvol weten te doen, dat het, als men ten minste geen dogmaticus van professie is, nooit vervelt. Als „Einführung” in de Christologie der nieuwere en nieuwste dogmatiek heeft deze rede voor de liefhebbers van dit vak dan ook bijzondere waarde. Alleen maar, ik weet bij ondervinding wat eigenaardig bezwaren aan het geven van „noten” of „aanteekeningen” bij een oratie verbonden zijn, toch wil het mij toetschijnen, dat het overzicht, door Dr. HONG ons geboden, in waarde nog zou hebben gewonnen indien hij, althans waar hij schrijvers citeert, even had aangegeven de bladzijden en den druk van de werken waar het aangehaalde te vinden is.

Het overzicht dan begint met SCHLEIERMACHER, over wiens verdiensten voor Theologie en Kerk in het algemeen, bij wijze van INLEIDING wordt gesproken. Zijn invloed zal echter slechts worden getoetst op één bepaald punt en wel wat betreft de beschouwing omtrent den persoon van den Middelaar.

Hiermede komt de redenaar tot zijn onderwerp. Gaarne had ik in deze *Inleiding*, waarin met soveel waardeering wordt gesproken over den theologo-philosoof, die „heel de eeuw door in Duitsland de geesten beïnvloedt”, iets zien vermeld van den invloed, die op hem is geoefend door SCHLEGEL en dan bepaaldelijk door diens Christologie. Te meer ware dit op zijn plaats geweest waar de auteur ons later en in een ander verband, van HEGEL en diens Christologie spreekt.

Het overzicht zelf dan is, al zegt de redenaar het ook niet, in vijf deelen te verdeelen. Het begint met een schets van de Christologie van SCHLEIERMACHER, volgens wien „de kerk dwaalde toen zij het wonderlijke in den persoon van den Christus meende te kunnen weergeven door te spreken van „twee naturen in eenigheid des Persoons”; en verder met een uiteenzetting van de onderscheidene meeningen omtrent den Persoon van den Middelaar bij die Theologen welke zich het dienst bij SCHLEIERMACHER aanloten. NITSCHE, DE WETTE, HASE, LANGE, RÖTKE, DÖRNER, ook de Deen MARTENSEN, SCHWEIZER, MULLER en SCHENKEL worden daarbij besproken.

In het TWEEDE deel komt de redenaar dan van SCHLEIERMACHER op HEGEL. Beide hebben zij de Theologie onder de heerschappij der filosofie gebracht. Maar even bepalend als S. zijn uitgangspunt zoekt in het subject, even koeging H's magtgeest uit van de wereld der „objectiviteit”, p. 25. Na enkele algemeeneheden over het systeem van HEGEL en de opmerking, dat „de voorstelling der Godmenscheit van Christus, gelijk zij door de gemeente gehuldigd wordt, door HEGEL geestig bedoeld is in den zin, dat de „historische” Christus werkelijk een bovennatuurlijk wezen zou zijn, dat „in eenigheid des Persoons der Goddelijke en der menschelijke natuur deelachtig is”, — worden dan „de twee scholen, die uit HEGEL zijn voortgekomen”, besproken.

Eerst de rechterzijde, waarbij DAUD en MARHEINICH; dan de linkerzijde, waarbij STRAUSS en FREIHERRNCH en ook BAUR, — het hoofd der Tübingen School, die echter „niet als de eerste twee, de algemeene vernietiging van het Christelijk geloof bedoelde”, — worden, wat betreft den LOCUS DE CHRISTO, hier vermeld. Een afzonderlijke plaats krijgen BIEDERMANN, VATTKE, WESSE, FLEIDERER en LIPSCH, die „niet tot de rechterzijde tot de linkerzijde kunnen gerekend”, p. 33.

In het DERDE deel komen wij dan, na een paar regels over KANT, tot RITSCHL, „die niet in de wijsgeerige speculatie noch in de religieuze ervaring, maar in de Heilige Schrift, meer bepaald in de Schriften des N. T., zijn uitgangspunt koos” (p. 35). Doch weer zoo, „dat alle levensbegeerten opwekt, norma voor ons is”. „Het praedicaat „God”, aan Christus toegekend, is volgens R. een waardeeringsoordeel der Gemeente”. Na een exposé der Christologie van RITSCHL, zelf, worden dan in dit derde deel de drie stroomingen welke in den kring der

RITSCHLIANEN zijn te onderscheiden, en voor ieder van welke HARNACK, HERMANN en KAPLAN als de vertegenwoordigers gelden, — achtereenvolgens behandeld. In verband met KAPLAN wordt nog HARNACK, wiens „Christliche Glaube” in 1906 verscheen, besproken en ten slotte ook LORSTEN vermeld, die hierin van RITSCHL verschilt, dat hij inplaats van de formule van de Godheid van Christus, deze stelt: „Gott in Christus”.

De bespreking van WENDT — die oorspronkelijk RITSCHLIAN was, maar later met de leer brak, dat Theologie en wetenschap, met name de metafysica streng van elkander moeten gescheiden — vormt den overgang tot het VIERDE deel van het overzicht, dat handelt van de „nieuwe fase van het ontwikkelingsproces, hetwelk de ongelooftige Theologie doorklooft en wel van de RELIGIONSGESCHIEDTICHE THEOLOGIE”. Deze nieuwe School, „wier eenige systematische denker tot dusver TROELTSCH is”, wordt ons eerst getoetst en daarbij worden dan HARNACK „onbedoeld als haar wegbereider”, FLEIDERER als haar „wegbereider bij uitnemendheid” genoemd en zegt HONG ook nog, dat „de bestudeering van de historie en de literatuur van het latere Jodendom, waaraan voor altijd de naam van SCHÜRER verbonden is, eveneens wegbereidend werkte”. Verder maken wij hier kennis met de voornaamste vertegenwoordigers der School, die in het Christendom, „eine synkretistische Religion” ziet, met GUNKEL, WERNLE, WREDE, JULICHER en MEYER, om nog even te hooren welke hare Christusbeschouwing is. „A Beschouwing welke Dr. HONG dan in deze woorden samvat: „Hij (Jesus) zag zijn eigenlijk beroep hierin, de algemeene ethische religie der menschheid, dat is het geloof aan God en de onsterfelijkheid en de beoefening der deugd, die op geheel eenige wijze leefde in zijn eigen ziel, te prediken. En dit geeft ons nog steeds aanleiding Hem te waardeeren als onzen leidman tot God. Hem onzen Middelaar te noemen, ja staande te houden, dat wij in een persoonlijke relatie tot Hem staan”.

Het VIJFDE of laatste deel van het overzicht zet in op p. 56 en handelt van de Theologie, „die onder invloed van den Revival, zich sympathie stelde tegenover de bijbelzinnen der kerk”. THOLUCK en BECK, PHILIPPI en VILMAR, en ook de ERLANGER THEOLOGIE, al was zij met haar pogen om de Lutherische Theologie, door een nieuwe „kenosis-leer”, verder te ontwikkelen, hier „niet gelukkig”, — krijgen daarin een plaats. Een zeer lezenswaardige en rake critiek oefent de redenaar op deze „nieuwe kenosis-leer”, die moest dienen om aan het bezwaar tegemoet te komen, „dat zoowel de Lutherische als de Gereformeerde met hunne leer van de twee naturen in eenigheid des Persoons de realiteit van de menschelijke natuur van Christus te na kwamen”.

Een kritiek waarvan de kennismaking ook daarom van belang is, wijl deze nieuwe kenosis-leer, zooals nader wordt aangegeven, „grooten bijval vond” en „bij eenstemmigheid in de hoofdzaak, maar groot verschil in de uitwerking OOR LANGE, MARTENSEN, KAHNIS, LIERNER, HOFMANN, SARTORIUS, GESS, FRANK en LUT-HARDT werd omhuld”. (p. 62).

De bespreking van ZÖCKLER, OETTINGER, LEMME, IMHLE, EWALD, KÄHLER en SEEBERG besluit op p. 69 dit overzicht, hetwelk in staat is bij velen het inzicht in de Christologie der nieuwere en nieuwste Duitse dogmatiek op heldere wijze te verrijken.

Op p. 69 zegt de redenaar aan het einde van zijn taak te zijn gekomen. In een epiloog spreekt hij, bij alle waardeering voor SCHLEIERMACHER, „de droeve klacht uit, dat deze, zij het onbedoeld, aan de gemeente haren Verlosser en Konink ontfond heeft”. Verwerpt hij de stelling der Vermittelings-theologie, „dat ook zonder zonderling de Logos mensch zou zijn geworden”. Weerstaat hij de voorstelling van HEGEL, „dat JESUS een persoon is, in wien het heest leefde, dat God en mensch metterdaad één zijn en die wist, dat zijn wil met den wil Gods overeenstemde”, om eindelijk aan RITSCHL te verwijten, dat ook hij ons niet gepredikt heeft „den Zaligmaker, gelijk die ons in de Schrift geteekend wordt en gelijk wij Hem tot Zaligheid van noodde hebben”.

Het Christologisch dogma „van de twee naturen in eenigheid des Persoons” noemt de hoogleeraar „een groot mysterie, dat ons eindig verstand zeer verre te bouen gaat” (p. 73) en dat dan „ook voor geen verdere ontwikkeling vatbaar is”. (p. 74). Ook aan wat „het Concilie van Chalcedon met betrekking tot de beide naturen beleeft: *onvermengd en onveranderd, ongedeeld en ongescheiden* mag niet getoetst”. (p. 74).

„De bijbelzinnen van de twee naturen in eenigheid des Persoons is dan ook voor wijziging onvatbaar”. (p. 74).

Een voortgezonden, maar geen ongerijmdheid. „De stепен des aanstoots”, zegt de hoogleeraar, „is hier altoos weer „de onpersoonlijkheid van JESUS menschelijke natuur”. Telkens wordt het oerwaer herhaald: het Christologisch dogma leert wel, dat de Logos een complete menschelijke natuur aangenomen heeft, maar metterdaad is dit toch zoo niet. Immers als de menschheid van Christus volkomen was, dan zou zij ook persoonlijk bezeten hebben”.

De hoogleeraar meent deren steen des aanstoots te kunnen wegnemen, aan dit bezwaar te kunnen gemoet komen en wel door de vrij gangbare meening, „dat het wezen der persoonlijkheid in het zelfbewustzijn en de zelfopspaling moet gezocht”, te verwerpen. Daartegenover stelt hij dan: „Een hypostase of persoon is een geheel in en voor zich zelf bestaande substantie” en daar laat hij dan op volgen: „Een hypostase is niets anders dan de Aristoteleische *protos*, de prima substantie, die in en voor zichzelf bestaande substantie”.

Of de hoogleeraar met deze bepaling van persoonlijkheid het door hem gestelde doel bereikt, laat ik in het midden.

Het wil mij echter voorkomen, dat de gelijkstelling van „persoon” en „substantie” zonder meer, hier eer verwart dan verduidelijkt. Want wel deficiënte Boethius „persona” als: *naturae rationalis substantia individua* nam de Scholastiek dit over, maar hypostasis of persoon is dan substantie in den zin van *suppositum*.

Aristoteles' *substantia prima* echter is heel iets anders dan hypostase in den zin van persoon. In dezen zin toch — men zie er den INDEX ARISTOTELICUS achter de Aristoteles-uitgave der Berlijnsche Academie nog naar eens op na — gebruikte de wijsgeer het woord „hypostase” nooit. En dit kon ook niet, omdat het begrip persoonlijkheid eerst in de Griekse filosofie lang na hem opkwam. Maar wat alles afdoet is, dat waar de STAGIRIET voorbeelden geeft van de *substantia prima*, hij dan zoowel „mensch” als „paard” noemt. Dit doet echter niet af aan de uitnemendheid van deze doorwrochte oratie, waarvan ik de lezing en bestudeering ten zecste aanbeveel.

Officiële Berichten.

Classe Dordrecht. Vergadering derse classe D.V. Donderdag 2 Februari in de Wilhelmakerk te Dordrecht. Aanvang half tien.

Punten voor het agendum in te zenden tot 18 Januari aan het adres van den eerst onderstekende.

Namens den raad der roepende kerk: A. C. HUY, *preses*. C. BROUWER, *scriba*.

Buitenland.

Frankrijk. De Roomsche bisschoppen tegenover het pauselijk decreet, bepalende, dat kinderen van seven jaar tot de eerste communie moeten toegelaten worden.

Het pauselijk decreet over de eerste communie der kinderen, waarbij bepaald werd, dat kinderen reeds op sevenjarigen leeftijd tot het gebruiken van het Heilig Sacrament moeten toegelaten worden, heeft bij de bestuurders der Roomsche Kerk in Frankrijk weinig hartelijke instemming gevonden. Waartoe deze nieuwe moeilijkheden, nadat de helft der bevolking zich van de Roomsche Kerk heeft afgewend? Wel was men niet bang, dat de meeste kinderen zich op sevenjarigen leeftijd aanmelden zouden om de eerste communie te ontvangen, maar toch werd voor de invoering van hetgeen het pauselijk decreet bedoelt, gevreesd, wijl daardoor inbreuk gemaakt wordt op de orde die tot dusver geboeld had. De bisschoppen uit den omtrek van Toulouse vergaderden over deze zaak en stelden het volgende vast: „Er is voortaan gelegenheid voor kinderen van driejarige leeftijd om tot de eerste communie toegelaten te worden”.

1. Die van seven jaar oud, doch de kinderen zullen daarvoor bijzondere eigenschappen moeten bezitten, welke na een nauwkeurig onderzoek aan het licht behoeven te komen; 2. die van negen à tien jaar, welke tot de eerste categorie moeten behooren; 3. die van elf jaar en daarboven, nadat het kind zijn catechismus heeft geleerd en zich kan verbinden om aan de leer zijner kerk getrouw te blijven. Op die manier meent men de schadelijke gevolgen die het pauselijk decreet hebben kan, af te wenden. De abt Jouin, die verbonden is aan de Augustijner Kerk van Parijs, leerde in een grondig Theologisch betoog, dat de paus en zijne raadslieden in dit stuk niet overeenstemmen met Thomas van Aquino en andere beroemde Roomsche Theologen. Aan de andere zijde moet men echter toegeven, dat wanneer het Sacrament reeds werkt ex opere operato (uit kracht van de volbrachte bediening), kleine kinderen niet van het gebruik van het Heilig Avondmaal kunnen uitsloten worden. In deze zijn de Irvingianen consequent, die immers ook uitgesloten toelaten tot het gebruik van het Sacrament des Heiligen Avondmaals. Neemt men echter aan, dat Christus bij het Avondmaal niet genoten wordt door den mond des lichaams, maar door den mond der ziel, dat is het geloof, dan is het betamelijk, dat alleen zij, die tot belijden des geloofs zijn gekomen, wanneer zij in staat zijn het lichaam des Heeren te onderscheiden, deelgerechtigd zijn tot het Avondmaal. Maar op Roomsche standpunt zich verplaatst, is het pauselijk decreet niet af te keuren.

Gemengd Nieuws.

Predikantencontractanten van vrije kerken in Engeland. Het Engelsch tijdschrift *Sunday at Home* gaf onlangs een overzicht van predikantencontractanten in de vrije kerken van Engeland. Het laagst zijn die bij de Baptist, bij welke 15 procent der predikanten een honorarium ontvangen dat lager is dan f 1200 en 66 procent minder dan f 2400. Daar van deze tractementen nog huisvuur, belasting en allerlei bijdragen voor fondsen af moeten, zoo moeten de meeste predikanten inkomsten uit het waarnemen van burgerlijke beroepen trekken, om te kunnen bestaan. Het hoogst zijn de tractementen bij de Presbyteriënen. De 352 gemeten in Engeland en Wales geven hunne predikanten een tractement, dat gemiddeld f 3500 bedraagt. Men houdt een leeraar die f 2400 tractement heeft, voor een minimumlijder; enkelen moeten zich echter met een inkomen van f 1800 en f 2400 vergenoegen. Anderen hebben daarentegen een tractement van f 12.000. Bij de Wesleyaansche Methodistien genieten de predikanten minstens f 2400 en ten hoogste f 4200. Als kinder-geld wordt bovendien nog f 70 à f 100 per kind betaald. In de Anglicaansche Staatskerk genieten sommige bisschoppen een tractement van f 120.000, terwijl er vicarissen (hulppredikers die den dienst waarnemen voor den predikant die zijn hoog tractement dikwijls elders verteert) zijn, die met een inkomen van 80 pond, nog geen f 1000, moeten toekomen.

WINCKEL.

Door Kinderen.

OUDE EN NIEUW.

Het jaar verging
Bij wisseling
In menig kring.

Zoo zingt een dichter, en zoo spreken er velen uit ervaring bij elke wisseling des jaars. Zoo zal het h.v. in de ziel van den jongen konink klinken, die een jaar geleden te Lissabon pog op den troon zat en nu niet meet. Alles hier veranderd telkens. Terecht zegt het Gezagvaders:

Uren, dagen, maanden, jaren
Vliegen als een schaduw heen;
Ach, wij vinden waar wij staren
Niets bestendigs hier beneden.

En even waar is een ander woord: „Niets is hier bestendig dan de onbestendigheid”.

Dat kan ook niet anders. We leven hier in de bewegelijke, veranderlijke dingen. Tijden, menschen, zaken, 't gaat al voorbij. Doch gelukkig, er zijn ook onbewegelijke dingen, zegt de Schrift. En zij zegt ons tevens, dat degenen die in de Heere JESUS gelooven, erigenaars zijn van een onbewegelijk Koninkrijk. En ik hoop dat alle kinderen, die dit leren, van God geopende oogen zullen ontvangen om te zien, dat zij, schoon nog jong, allerleest dat Koninkrijk hebben te zoeken. „Zoo eerst het Koninkrijk Gods”, zegt het Woord.

Wat het verloop van jaar 1910 ons heeft gebracht, weten we, wat het nu begonnen 1911 brengen zal niet.

Zal wel hoorde ik iemand spottend zeggen: „t Zal wel een kwaad jaar wezen „want het is 't”, het malle nummer”, maar dat is dwaze praal. Want vooreerst heeft dat „'t”, niets zots. Bij het „malle” dacht men aan een „elf” en wasen uit de godenleer der heidense Germanen. Deze elfven dansten en maakten allerlei dolle sprongen. Zoo kreeg „elf” de betekenis van